

Kielen aikasuhteet ja lapsi

1. *Lapsen ensimmäinen menneen ajan muoto*

1.1. *Merkityksettömyysoletus*

Aikuissuomen imperfektitempuksen kaltaisia muotoja alkaa kieleltään nopeimmille ilmaantua jo ennen puolentoista vuoden ikää. Niiden merkitystä on helppo epäillä. Vielä 1973 ilmestyneeseen Fergusonin ja Slobinin käsikirjaan *Studies of child language development* on otettu Popovan (1958) artikkeli, jossa tämä epäilee lasten venäjän tempusten esiintymien relevanssia. Ajantaju ei ole voinut kehittyä vielä yksivuotiaille!

Ensimmäiset menneen ajan muodot ovat kielittäin morfologisesti erilaisia. Partisiipin perfekti ilmaantuu ensiksi esim. saksaan, ranskaan ja italiaan. Englannissa preteritin ja perfektin ero ei ole morfologisesti selvä. Amerikanenglannissa lapset käyttävät ensiksi preteritiä ja kreikassa ja bulgariassa aoristia. (Stephany 1985: 220.)

Ranskalaislasten ensin käyttämät perfektit on jo Grégoire (1947: 117, 129) arvioinut preesenssävyisiksi tai partisiipit adjektiivimaisiksi; ne ilmaisevatkin nykytilaa tai -tulosta: "Ils n'éveillent donc pas l'idée d'une action passée; ils marquent d'ordinaire un état ou un résultat présent." Adjektiivimaisuusselityksen kannalla oli myös Leopold (1949: 96) kuvatessaan saksaa ja englantia omaksuvan lapsensa kehitystä.

1.2. *Aspekti*

1970-luvulla havaittiin, että kyseessä olikin ilmeisesti taivutus, ei merkityksetön vaihtelu. Niinpä ranskaa käyttävät lapset osoittivat menneen ajan muodolla aspektia (Bronckart—Sinclair 1973). Samaa on todettu italiasta (Antinucci—Miller 1976) ja kreikasta (Stephany 1985). Jo yksivuotiaina italialaislapset käyttävät menneen ajan partisiippiä kuvaamaan tapahtuman tai toiminnan lopputilaa. Sillä siis tähdennetään pi-

kemmin objektin tilaa kuin subjektin mennyttä toimintaa (Antinucci—Miller 1976: 172). Lingvistisesti arvioiden heidän mukaansa menneen ajan ”tempuksella” on enemmän aspektuaalista kuin temporaalista arvoa. Kyseessä ovat aluksi — toisin kuin suomessa — liittotempukset, passato prossimot. Imperfektit ilmaantuvat vasta iässä 2.1 (mts. 183, 185).

Ursula Stephany (1985: 221—223) päätyy laajassa tutkimuksessaan Aspekt, Tempus und Modalität toteamukseen, että eri kielissä lapsille kehittyä aspektin kategoria ennen tempuksen kategoriaa. Hän viittaa myös suomesta esittämäni (1977a) havaintoon, että ensimmäisissä imperfekteissä ovat teeliset verbit enemmistönä, ja toteaa, että lapsilla valitsee ensimmäinen temporaali oppositio perfektiiivisen ja imperfektiivisen välillä. Ehkä vasta vuoden päästä ilmaantuu menneen ja menemättömän vastakohta.

1.3. *Tempus*

Esitin 1976 suomalaislasten menneen ajan muotojen heijastavan heidän kognitiivisia kykyjään siten, että jo yksivuotiailla imperfektimuodot tarkoittavat tapahtumia, jotka ovat viittaushetken kannalta varhempia mutta silti kyllä hyvin läheisiä. Perfektin ilmaantuminen sitten irrottaa tempusperspektiivin puhehetkestä (1977a, 1977b: 111—112). Kun Oulussa 1972 syntyneiden otoksen aineistoa saatiin lisää, saatoin osoittaa (1980: 78), että keskilapselle vakiintuu kaksi eritehtävää menneen ajan muotoa viimeistään iässä 2.4.

Englantia omaksuvien amerikkalaislasten tutkimuksissa on havaittu, että aikamuotojen käytön ensimmäisessä vaiheessa lapsi viittaa paitsi nykyiseen myös sitä edeltävään, mikäli tällä on jokin suhde puhehetkeen. Toisessa vaiheessa, kolmivuotiaana lapsi voi kertoa ajasta, joka on erillään nykyhetkestä (Smith 1980: 275—276).

Richard M. Weist on tutkinut tempuksen ja aspektin ongelmaa puolan avulla. Tässä kielessä kumpikin kategoria on morfologisesti merkitty. Hän on kritikoinut edellisessä luvussa esiteltyä ”defektiivin tempuksen” oletusta kaikilta kolmelta perusteeltaan (Weist ym. 1984, Weist 1985b). (1) Semantiikan kannalta on väitetty, että vain teeliset verbit voivat esiintyä menneen ajan muodossa, koska puhehetken tullut tila edellyttää aiempaa tilanmuutosta (Antinucci—Miller 1976). Weist on kehittänyt verbiluokitusta objektiivisemmaksi ja todennut puolasta ja eräistä muista kielistä, mm. suomesta, että heti alussa (esim. iässä 1.7) voi esiintyä menneen ajan muotoja myös imperfektiivisistä, ateeisista toimintaverbeistä. (2) Weistin (1985b: 647) mukaan tempus ja aspekti

ilmaantuvat yhtäaikaisesti puolan syntaksiin eikä ole minkäänlaista näyttöä, että tempusmorfologia koodaisi aspektieroaa tai että tempusmorfologia ilmaantuisi vain toisteisena lisukkeena. (3) On väitetty, että lapset viittaavat vain välittömään menneisyyteen. Weist (mp.) kertoo 1.7:n ikäisestä puolalaisesta, joka käytti tempuksia korrektisti puhuessaan taannoisesta matkastaan. Eri kielten pohjalta hän päätyy toteamaan, että tempus on harvoin defektiivinen edes alkuvaiheessa. Hänen mukaansa nyt tiedetään, että lapset voivat ajatella abstraktisti tapahtumien ajasta (ainakin) täyden vuoden varhemmin kuin varhaiskypsinkään entisten arvioiden mukaan.

2. Kaksivuotiaan perfektitempus

Kun lapselle ilmaantuu jo toinen menneeseen viittaava tempus, ei enää tarvitse pohtia sen merkitysvyyttä: kyseessä on varmasti aikasuhteen ilmaisuun pyrkivä muoto. Sen sijaan ei ole varmuutta, eroaako tämä uusi varhemmasta menneen ajan muodosta.

Paul Fletcher (1981) on pohtinut, miksi lapset omaksuvat englannin perfektitempuksen (present perfect) perin myöhään. Hän toteaa kyllä Wellsin (1979) mukaan, että Bristolin 60 lapsen otoksesta puolet käytti ainakin kerran apuverbillistä *have* + *-en*-yhdistelmää perfektitempuksena iässä 2.3. Tämä vastaisi täsmällisesti suomalaisen keskilapsen edustusta.

Fletcher kuitenkin huomauttaa, että englannin perfektitempus rakentuu kymmenellä eri tavalla, joiden taajuudet jakautuvat melko tasaisesti: kun pelkkä *-ed* esiintyy 78 kertaa, kaikkein useimmin, niin seitsemänneksikin yleisintä käytetään 19 kertaa. Lapsen kannalta tämä kirjavoi edustusta. Toisaalta olen esittänyt (1980: 75), että osa englanninkielisten lasten perfekteistä piileskelisi homonyymisissä imperfekteissä, koska sikäläiset kopulat ja apuverbit ilmaantuvat myöhään eivätkä siis erota yksinäis- ja liittotempusta toisistaan. Tämä sekaannus, jota lapsen yleistävä analogiapäättely on vielä lisännyt, selittäisi sen kognitio-psykologian kannalta mahdollittoman seikan, että englantia ja etenkin amerikanenglantia omaksuvat lapset kykenevät käyttämään perfektitempusta vasta perin myöhään.

Todetessaan tämän, että enimmäkseen imperfektit ja perfektin partisiipit ovat homonyymisiä, Fletcher (1981: 93) viittaa myös kopulan ja apuverbin kontrahoitumien homonymiaan, joka voi ilmaantua lähinnä intransitiiviverbien yhteydessä, esim. "He's finished" = "He has finished" tai "He is finished". Tämä peruste ei ole kovin vahva, koska esim. suomessa

kopula ja apuverbi ovat aina identtisiä ja ne ilmaantuvat varhain ilmeisesti helpottaen omaksumista.

Fletcherin (1981: 104—106) mukaan on epäiltävä kaikkia arveluja, että englantilaiset lapset olisivat omaksuneet perfektitempuksen ikään 3.3 mennessä. Paras lisätodiste on vartaloiden jakautuminen tempusten kesken. Hän osoittaa taulukoilla, että 32 lapsella iässä 3.3 ei näytteissä ollut kellään samasta verbistä molempia aikamuotoja. Limittyminen oli vähäistä, vaikka verrattiin kaikkien lasten aikamuotoja keskenään. Vain viidennes oli yhteisvartaloisia, minkä tutkija katsoi riittäväksi osoittamaan, että kyseessä ei ole paradigmaattinen vaihtelu. Tilanne on näillä kolmivuotiailla sama kuin alle puolentoista vuoden ikäisillä suomalaisilla imperatiivin ja indikatiivin erottamisessa (tarkemmin jäljempänä kohdassa 5.1). Seuraavaksi pohdin, miten meikäläiset lapset kehittyvät, kun taivutus alkaa, ja miten on tempusmuotojen relevanssin laita.

Olen esittänyt (1980: 75—78), että suomalainen keskilapsi käyttää perfektiiä iässä 2.4 eri tehtävään kuin varhemmin (iässä 1.11) omaksumansa toista menneen ajan muotoa, imperfektiiä. Tähän nojaa tempuksen puolesta argumentoidessaan paitsi Weist (1985a: 207) myös Gathercole (1986) amerikanenglannin tempusjärjestelmän hidasta omaksumista pohtien. Kanssani samaan aikaan Wells (1979) lasi amerikkalaisesta otoksesta perfektien ensiesiintymien keskiarvoksi jokseenkin saman iän, 2 v 3 kk, mutta aineiston esiintymien relevanssia siis epäillään. Lienee suomessa aihetta samoin kysyä kahden menneen ajan tempuksen eron merkitsevyyttä tuossa iässä?

3. Suomen tempusjärjestelmä

Osmo Ikola teoksessaan *Tempusten ja modusten käyttö ensimmäisessä suomalaisessa raamatussa verrattuna vahempaan ja nykyiseen kieleen I—II* (1949, 1950) pohtii suomen tempussysteemiä ja hiukan myös aspektia. Ikola eksplikoi kielioppikomitean mietinnössään (1915) esittämiä aspektikategorioita, mutta toteaa lopuksi (s. 43): ”Aspektikategoriolla ei suomessa ole morfologisia vastineita. Ne eivät myöskään ole sidotut määrättyihin verbeihin tai johdannaistyypppeihin, vaan useimpia verbejä voidaan käyttää sekä kursiiivisina että terminatiivisina. Kun näin on laita, kuuluvat aspektikategoriat niihin kategorioihin, joihin nähden kielellisessä ilmaisussa ei ole pakko aina ottaa kantaa.” Erikoisesti suomea englantiin suhteuttavat tutkijat (esim. Heinämäki 1984) ovat pyrkineet soveltamaan aspektitulkintaa eräisiin morfologisiin vaihteluihin. Partitiivin osalta se sopii neljännekseen lapsenkielen ja siten

myös aikuispuhekielen tapauksista; kattavampiakin selityksiä on: ks. Toivainen 1986.

Sen sijaan tempukset ovat morfologisesti merkittäviä. Nykyhetkellä Ikola tarkoittaa ”puhumis- tai kirjoittamishetkeä, siis nykyhetkeä puhujan tai kirjoittajan kannalta”. Perfekti selittyy suoraan preesensistä: ”Tässäkin [nim. perfektissä] ilmaistaan tekemisen ajallinen sijainti pitempää vertauskohtana nykyhetkeä, mutta tällä kertaa tekeminen ilmoitetaan ennen tätä hetkeä tapahtuneeksi eli *nykyhetkeä varhemmaksi*. Mitään muuta ei perfekti sano tekemisen ajallisesti sijainnista; se on voinut tapahtua vast’ikään tai jo kauan ennen nykyhetkeä.” Tässä hän yhtyy Hermann Pauliin ja Rolf Pippingiin. (Ikola 1949: 44.)

Perfektillä ilmaistu voi objektiivisesti katsoen olla sama kuin imperfektillä ilmaistu. ”Perusero on käsitykseni mukaan se, että perfekti ilmoittaa tekemisen yksinkertaisesti vain nykyhetkeä varhemmaksi, mutta imperfekti sisältää enemmän.” (Ikola 1949: 45.)

Esitetty perfektin tulkinta vastaa täsmällisesti sitä käsitystä, joka on johtanut Bybeen (1985) nimeämään tempuksen uudestaan: anterioriksi. Nykyhetkeä varhempaa ei ole tulkittu omaksi (anteriorisuuden, edeltävyyden, edellisyyden) kategoriaksi, kuten Thelin 1986 (ks. kohdasta 4), vaan se on liitetty luontevasti preesenstempukseen. Noreenin (1904) mukaan kyseessä olikin preesens.

Imperfektitempusten suhteen rajankäynti ei ole Ikolan tekstissä sama kuin kaaviopiirroksissa: näissä perfektin nuolen kärki päättyy osoittamaan imperfektin ajankohtaa. Kuitenkin nämä tempukset voivat, kuten Ikola itsekin siis tädentää, todellisuudessa viitata myös samaan aikaan, mutta niillä ei ole välttämätöntä keskinäistä yhteyttä edes silloin. Aivan kuten imperfektitempus voidaan määritellä perfettiin nojaamatta, se täytyy irrottaa tempusten aikasuoralta tästä erilleen.

Imperfekti siis ilmaisee tekemisen suhdetta ”menneeseen mainittuun tai ajateltuun hetkeen”, joka merkitsee ”yleensä jollakin tavoin määriteltä ajan kohtaa”. Sen ei tarvitse olla lyhyt eikä tarkkarajainen. (Ikola 1949: 45.) Näin ovat esittäneet myös mm. Noreen (1904: 676), Hermann Paul ja Otto Jespersen.

4. *Taksis selittäjänä*

Kehitellessään aspektin ja tempuksen hierarkian teoriaa Nils B. Thelin (1978: 48) toteaa, että perfektit tarkoittavat aina varhempia tapahtumia, jos resultatiivista merkitystä ei ole tarjolla. Tämä resultatiivisuuskaan sinänsä ei ole ratkaiseva, vaan suora temporaalis-looginen yhteys

tai sen puute. Yhteys vallitsee lauseista 1 ja 2 vain jälkimmäisessä, jossa on perfektin (esimerkit käännetty ruotsista):

- (1) Hän *sairastui* eilen, joten hän ei valitettavasti voi tulla juhliin tänään.
- (2) Hän *on sairastunut* eilen, joten hän ei valitettavasti voi tulla juhliin tänään.
- (3) Minä *olen tuntenut* hänet kaksi vuotta. 'Jag har känt honom i två år.'
- (4) Minä *tunsin* hänet kaksi vuotta.

Thelin (1978: 51) täydentää Jespersenin (1935: 271) inklusiivisen tempuksen esimerkistöä ruotsilla; suomalainen vastine on lause 3. Tämän morfologinen minimipari tarkoittaa suomessa aivan muuta, niin kuin imperfektimuoto edellyttää (lause 4). Lauseista 3 ja 4 ilmenee havainnollisesti perfektin ja imperfektin ero: vain edellisellä viestitään preesenttistä relevanssia. Lauseesta 4 tämä puuttuu: Olkoon kielenulkoisesti kuinka luonnotonta tahansa, siinä imperfekti viestii vain rajatun ajan päteestä tilanteesta. Tunteminen on lakannut jostakin syystä tuolloin, ainakin tämän lauseen väittämän mukaan.

Thelin esitti 1986 Upsalan aspektologiasymposiumissa uuden ratkaisun koko aikasuhteongelmaan. Hän ei pidä tempusmerkityksinä enää piirteitä +/—ANTERIORINEN ja +/—POSTERIORINEN (kuten 1978: 103, 107). Edellinen liittyy nimenomaan perfektin perusuonteeseen, jopa niin keskeisesti, että Joan L. Bybee (1985) on korvannut *anterior*-nimityksellä perinteisen perfektitempuksen nimen. "Past anterior" vastaa taas pluskvamperfektiä.

Sen sijaan Thelin on postuloinut uuden taksis-nimisen kategorian. (Termi on Jakobsonilla 1957 suunnilleen samassa merkityksessä). Sillä on juuri mainitut piirrevaihtoehdot, jotka sopivat kaikkiin tempuksiin ja aspekteihin. Siten kyseessä on tosiaan uusi kategoria, jonka piirteet eivät ryhmity entisten luokkien mukaan.

Aspekti noteeraa tilanteensaisäisen ajan (Comrie 1976). Sen piirteitä ovat +/—AIKA, jota tempus edellyttää, +/—TOTAALISUUS ja ehkä +/—ITERATIIVISUUS.

Tempus katsoo puhehetken näkökulmasta, jonka suhteen piirteet ryhmittyvät: +/—MENNYT ja +/—TULEVA (Thelinin mukaan). Kyseessä on silti tilanteenulkoinen aika (Comrie 1976).

Jakobsonin (1957) mukaan taksis viestii suhdetta kerrottuun tapahtumaan. Thelin alistaa tämän kategorian tempukselle, koska suhteutus kohdistuu viittaushetkeen, joka määrittyy tempuksen avulla.

Taksis paljastaa, että tapahtuma on tai ei ole tuon hetken edellinen (anteriorinen) tai jälkeinen (posteriorinen; Thelin, tulossa).

Kun tempus osoittaa jollakin tarkkuudella ajankohtaa: nykyistä, mennyttä tai tulevaa, tarkoittaa taksis ajan suuntaa. Suomen tempusten yhteydessä tulee kyseeseen lähinnä anteriorisuus, edeltävän kosketus, esim. (1) nykyisen edellinen: ”Hän *on nähnyt* presidentin.”; (2) menneen edellinen: ”Hän *oli nähnyt* presidentin.”; (3) tulevan edellinen: ”*Ylihuomenna hän on nähnyt* presidentin, koska ei ole vielä nähnyt mutta huomenna näkee.”

5. Suomalaislapsen ajanilmausten kehitys

Lapsen aikamuotojen merkityksen pohdiskelu liittyy tietysti suoraan ensimmäisten taivutusmuotojen yleiseen relevanssiin. Olen esittänyt (1980: 181), että imperfekti ilmaantuu toisena verbimuotona jo yksivuotiaille lapsille, keskilapselle iässä 1.11. Taivutus edellyttää tietysti yhtäaikaista toista paradigman asua, koska verbin taipumatonta muotoa ei ole aikuiskielessä tarjolla. Keskilapsen puheessa esiintyykin jo varhemmin verbiasuja, jotka voidaan tunnistaa kahdeksi aikuismuodoksi: käsky- ja toteamusmuodoksi.

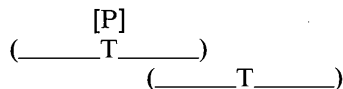
Otostutkimuksessa totesin, että jo lasten ensimmäisissä näytteissä, iästä 1.1 alkaen, esiintyi jopa samalla lapsella sekä imperatiivi (yksikön toinen persoona) että indikatiivi (preesensin yksikön kolmas persoona). Samalla havaitsin (1980: 44–45), että molemmat muodot ilmaantuivat samasta sanasta vain poikkeuksellisesti ja vasta iän 1.7 jälkeen. Näitä tapauksia oli noin viisi prosenttia.

5.1. Indikatiivin preesens ja imperatiivi: menevän ja tulevan oppositio

Yksivuotiaiden lasten on todettu jo varhain (ainakin iässä 1.5) ymmärtävän sellaisia seikkoja, jotka eivät ole tässä nyt läsnä. Etäisyys tuohon aistien tavoittamattomaan ei saa kuitenkaan olla pitkä. Tämä näyttää periaatteelta, joka pätee erilaisiin kielellä ilmaistaviin seikkoihin.

Kun lapsi pyrkii ajallisesti eroon nykyisestään, tarjolla on kaksi suuntaa: tuleva ja menevä. On luonnollista, että kumpaankaan suuntaan hän ei pysty varhaisvaiheessa loittonemaan ”näkyttömiin”, mitä esim. aikuisimperfektiin käyttö suomessa edellyttäisi. Kumpi suunta on lapselle tärkeämpi? Toiveiden, halujen ja tarpeiden tyydyttämisen kannalta merkittävämpi lienee tuleva. Ks. kaavio 1 ja taulukko s. 47.

Kaavio 1. Yhden aikamuodon järjestelmä. P = puhehetki;
T = tapahtuma-aika (sulkeissa).

MENEE

OTA!

Täytyy kyllä ensin asettaa kysymys 'nykyisen' olemassaolosta lapsella. Jos ajattelemme niitä tapahtumia, joihin lasten ensimmäiset indikatiivin preesensin muodot viittaavat, niin useissa verbeissä on kyse paitsi nykyisestä myös yhä enenevässä määrin menevästä ja menneestä. Lapsi ei pysty näitä kahta aikaa erottamaan: jatkumo on yhtenäinen ja muutos alituinen, koska tapahtuma virtaa nykyisestä menneeseen. Suunta on siis menneeseen päin ajateltaessa esim. seuraavia ensiesiintymiä: kääntää, leikkii, menee, nukkuu (paapii), ottaa, piirtää, putoaa, ui.

Puolentoista vuoden ikään mennessä kustakin verbistä esiintyi siis vain yksi muoto samassa näytteessä, joten en voinut (1980: 44—45) imperatiiveja ja indikatiivin perusmuotoja pitää taivutuksen osoittimina, vaikka ne vakiintuivat keskilapselle iässä 1.7 ja 1.8. Ikään 1.6 saakka sanavartaloiden jakautuminen näiden kahden muodon kesken oli seuraava.

ERIVARTALOISET. Indikatiivin preesensin 3. persoonan kaltaisina esiintyivät *olla*-verbin taivutukseen liittyvät ON 6 kertaa ja EI-OLE¹ 3 kertaa iästä 1.1 alkaen. Muut osuivat otokseen vain kerran: iässä 1.3 HALUAA, LEIKKII, NUKKUU, PAAPII 'nukkuu' ja PU-TOAA, iässä 1.4 KÄÄNTÄÄ ja MENEE sekä iässä 1.6 UI. Kaikkiaan näitä toteamusverbejä oli kymmenen erilaista ja esiintymiä yhteensä 17.

Imperatiivin yksikön 2. persoonan kaltaisina pelkästään esiintyivät useita kertoja iästä 1.1 alkaen ANNA 9 kertaa ja KATSO 3 kertaa. Kerran käytettyjäkin oli vain kaksi: iässä 1.4 ISTU ja iässä 1.6 VIE. Nämä neljä erilaista esiintyivät yhteensä 14 kertaa. — Kaikkiaan erivartaloisia oli neljästätoista tyypistä 31 (86 %).

¹ Tarkekirjoituksessa on jätetty fonologinen vaihtelu huomiotta; tarkkuus on morfeemista. Yhdysmerkki kytkee osat yhdeksi morfeemiksi: EI-OLE ääntyikin kuin yksitai-pumaton sana: *eijoo*. — Tähti (*) tarkoittaa esimerkkilauseessa sanan alussa tähdennystä, lauseen fokusta.

YHTEISVARTALOISET. Sekä indikatiivin perusmuoto että imperatiivi esiintyivät vain kahdesta verbistä:

OTTAA (Niina 1.3) : OTA (Jenni 1.1, Katja 1.3)

PIIRTÄÄ (Kyösti 1.5) : PIIRRÄ (Ville 1.5).

Esiintymiä oli 5, ja niiden osuus, 14 % käsky- ja toteamusverbeistä, on niin vähäinen, että paradigmaattista vaihtelua ei voi olettaa, etenkin kun yhteisvartalotapaukset ovat kaikki eri lasten näytteistä.

Taivutus on voinut toki alkaa jo iässä 1.4, minkä todistaa erään lapsen samassa näytteessä korrektisti esiintyneet preesens *menee (menen)* ja imperfekti *ei mennytkään* (Toivainen 1977a: 146—147), mutta tämä on poikkeustapaus: keskilapsi saavuttaa kyseisen tason useita kuukausia myöhemmin, Oulun-otoksen mukaan viimeistään iässä 1.11.

Milloin verbien alkeistaivutus todella alkaa vartaloanalyysin mukaan? Milloin yhteisvartaloisuus ylittää merkitsevästi 20 prosentin rajan, niin että voi puhua taivutuksen olemassaolon todennäköisyydestä? Olen laskenut Oulun-otoksen yksivuotiaana käyttämien, vähintään kahdesti esiintyvien verbivartaloiden jakauman tältä kannalta. Muutos on selvä, vaikka olen ottanut mukaan kaikki yksivuotiaiden näytteet, myös edellä jo käsitellyt.

ERIVARTALOISET. Indikatiivin preesensin 3. persoonassa esiintyvät ON iästä 1.1 alkaen 24 kertaa, NUKKUU iästä 1.3 alkaen ja PYÖRII iästä 1.9 alkaen 5 kertaa, LEIKKII 1.3— ja ITKEE 1.8— 3 kertaa sekä PUTOAA 1.3— ja KÄÄNTÄÄ 1.4— 2 kertaa. Seitsemästä verbistä yhteensä 44 esiintymää.

Vain imperatiivissa esiintyneitä oli kolme: ÄLÄ iästä 1.8 alkaen 7 kertaa sekä VIE iästä 1.6 alkaen ja LUE iässä 1.8 2 kertaa. Näitä imperatiiveja oli siis 11. Yhteensä erivartaloisia oli kymmenestä verbistä 55 esiintymää (40 %).

YHTEISVARTALOISET. Ensiksi, jo iässä 1.1 ilmaantuvat imperatiivit esiintyvät taajimmin ja saavat aika varhain rinnalleen indikatiivin, kolmesta yleisimmästä OTA jo iässä 1.3:

ANNA	1.1—	17 kertaa	: ANTAA	1.10—	2 kertaa
KATSO	1.1—	12 kertaa	: KATSOO	1.8 —	2 kertaa
OTA	1.1—	6 kertaa	: OTTAA	1.3 —	2 kertaa.

Muut esiintymät aakkosjärjestyksessä:

AJA	1.11	1	AJAA	1.7—	3
AUKAISE	1.10	1	AUKAISEE	1.8	1
HAE	1.10	1	HAKEE	1.10	2
ISTU	1.4	1	ISTUU	1.8	2
MENE	1.11	1	MENEE	1.4—	5

PANE	1.7—	3	PANEE	1.10—	2
PIIRRÄ	1.5	1	PIIRTÄÄ	1.5—	3
PISTÄ	1.8—	2 Ville	PISTÄÄ	1.8	1 Ville
SOITA	1.10	1 Katja	SOITTAÄ	1.10	1 Katja
SYÖ	1.9	1 Teppo	SYÖ	1.8—	2 Teppo
TEROITA	1.10	1 Katja	TEROITTAÄ	1.10	1 Katja
TULE	1.11	2	TULEE	1.9	2.

Yhteisvartaloisista imperatiiveja oli 51 ja indikatiiveja 31 ja viidestätoista vartalosta kaikkiaan 82 esiintymää. Yhteisvartaloisten osuus on 60 % mainituista muodoista, mikä osoittaa taivutuksen ilmaantumista. Monilla lapsilla on samassa näytteessä molemmat muodot; ks. edellisen luettelon erisnimiä.

5.2. Imperfekti ja preesens: edeltävän ja nykyisen taksisero

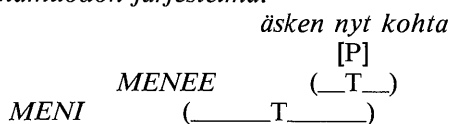
Suomen imperfektitempus viittaa aikuiskielessä etusijaisesti nykyhetkestä erilliseen menneeseen ajankohtaan. Tätä tempusta yksivuotiaana käyttävä lapsi, keskilapsi iässä 1.11, ei yleensä vielä kurota etäisyyteen. Sen sijaan *s u n t a* lienee jo merkitsevä: nykyhetkestä viitataan edeltävään, mutta kylläkin lähelle. Aikuiskielessä tähän tehtävään käytetään imperfektitempusta. Lapsella, kun on käytettävissä vain yksi menneen ajan tempus, tämä on hyvin luonnollista. Tilanne on käänteisesti sama kuin suomen kielessä preesensin ja futuurin suhde. Preesens tarkoittaa myös tulevaa ja kaikkiaan siis menemätöntä aikaa (Ikola 1949).

Lapsen kaksi aikamuotoa, imperfekti ja preesens, eivät kuitenkaan ole käyttöalaltaan niin erilliset kuin aikuiskielessä. Kumpikin on sidoksissa nykyhetkeen (tempuksena kuitenkin preesens; ks. taulukkoa), mutta kummallakin on siis eri tehtävä. Keskeiseksi ongelmaksi tulee nykyhetki: mikä se on lapselle tai aikuiselle?

Nykyhetki on lyhin tajuttava nykyisyys. Kun kriteerinä on ajatuksen nopeus ja ajatuksen vaatima aika, päädyimme erittäin lyhyeen hetkeen, jonka aikana emme ehdi esim. sanoa sanaakaan. Aika on pysähtymätön virta, jonka mukaan emme voi jättäytyä tarttuaksemme johonkin hetkeen, niin kuin veden virtausta voi lähteä seuraamaan.

Adverbit paljastavat, että nykyajasta on puhuttu joko jatkumona (käyttäen sanaa *nykyaika*) tai monikossa (suomen *nyt*, viron *nüüd*, vepsän *nügüd* ovat alkuaan *nyky*-sanan monikon akkusatiiveja; vrt. *kaiket päivät*). Ohi vilisevästä nykyajasta voidaan lisäksi puhua kahdella tavalla: joko tulevan tai menevän suuntaan. Tulevasta sen sijaan käytetään yksikköä, esim. *kohta*-sanaa. Ks. kaaviota 2 ja taulukon kohtaa 2.

Kaavio 2. Kahden aikamuodon järjestelmä.

Imperfekti on rakenteeltaan perin yksinkertainen: affikseja on kaksi; niiden jakauma on semanttisesti perusteinen. Perfektitempukseen verrattuna imperfektillä on myös semanttinen lisäetu. Suomen imperfekti edellyttää persoonallista mukanaoloa toisin kuin perfektitempus, joka viestii nykyhetken relevanssia (ks. taulukkoa). On selvää, että kaikissa tempuksissa esiintyy puhujan yksikön 1. persoonan muotoja. Pu-

Taulukko. Suomalaislapsen aikamuotojen omaksumisvaiheet. Keskilapsi on määritetty Oulun-otoksen mukaan (1980). Taksis voi olla anter(iorinen) tai post(eriorinen).

Muoto	Merkitys	Taksis	Tempus	Oma osallisuus
1. YKSI AIKAMUOTO: 1.6.				
Imperatiivi	Tuleva	(Post.)		
Preesens	Nykyinen	Anter.		
2. KAKSI AIKAMUOTOA: 1.11.				
Preesens	Nykyinen ja tuleva	(Post.)	Preesens	
Imperfekti	Nykyisen edellinen	Anter.	Preesens	Mukana
3. KOLME AIKAMUOTOA: 2.2.				
Preesens	Nykyinen ja tuleva	(Post.)	Preesens	
Imperfekti	Mennyt		Preteriti	Mukana
Perfekti	Nykyisen edellinen	Anter.	Preesens	Huomiotta
4. NELJÄS AIKAMUOTO: 4.9.				
Pluskvamperfekti	Menneen edellinen	Anter.	Preteriti	

huja on kuitenkin mukana myös muiden persoonien imperfektimuodoissa, esim. ”äiti meni” implikoi puhujan omakohtaisen olon tapahtumahetkessä: vrt. ”äiti on mennyt”, jossa puhuja ei ole havainnoinut menoprosessia vaan havainnoi nykyaikaa. (Esim. historian imperfekti ei noudata tätä sääntöä, mutta käytettävällä ei ole merkitystä lapsen kielenomaksunnan yhteydessä.)

5.3. Imperfekti ja perfekti: menneen ja muun edeltävän ero

Suomen menneen ajan muodot rakentuvat suhteellisen säännöllisesti. Ensiksi ilmaantuva imperfektitempus sisältää jokseenkin aina *i*-aineksen, joka säännöllisyyttään on helppo havaita (1977a: 143). Murteittain se kyllä diftongin jälkikomponenttina (etenkin absoluutista lopusta) säännöllisesti katoaa, esim. useilta Oulun-otoksen lapsilta, mutta eroaa silti selvästi preesensistä vokaalin lyhyiden vuoksi. — Varsinainen poikkeus koskee kieltoverbin sisältäviä muotoja: pääverbi on imperfektissä aina *NUT*-loppuinen. Vain näissä harvoissa tapauksissa suomen imperfektillä on morfologista yhteyttä perfektitempukseen.

Verbintaivutus alkaa suomessa ilmeisesti varhemmin kuin esim. englannissa, kuten edellä kohdassa 5.1 totesin myös indikatiivin preesensin ja imperatiivin vartalojakaumilla. Vielä on syytä tutkia suomen perfektin relevanssia heti ilmaantumisesta, 1.8:n iästä alkaen. Seuraavassa käsittelem Oulun-otoksen aineistossa esiintyneet perfektit ikäkaudelta 1.8—2.5 yhteensä 94 esiintymää sekä saman määrän imperfektejä samoista näytteistä ikään 2.4 saakka.

ERIVARTALOISET. Pelkästään imperfekti kirjattiin seuraavista verbeistä kerran, ellei perässä oleva numero osoita kahta tai kolmea: *kakkasi, keitti, löyty(i) 3, narrasi, nukutti, pamahti, pelasi, pisti, pomppotti, puhui, pur(es)i 2, pärskyi, pääsi, sanoi, sopi, souteli 2*.

Kielteinen imperfekti esiintyi näistä verbeistä vain kahdesti: *ei näkynyt, ei pistänyt*. Yhteensä imperfektejä oli seitsemästätoista verbistä 22.

Perfekteistä vain kuusi verbivartaloa oli sellaisia, joista ei esiintynyt muita kuin apuverbitön partisiippi kerran: ALKANUT, KAATANUT, LEIKITTY, REVENNYT, VETÄNYT, VÄSYNYT. Muista yhdeksästätoista oli yksi tai useampi apuverbillinen (luku apuverbin jäjessä) ja näistä osa joskus myös apuverbittöminä (luku pääverbin perässä): ON AJANUT, ON JÄÄNYT, ON 2 KARANNUT 1, ON KATSONUT, ON KULJETTANUT, ON LAITTANUT 2, ON LUKENUT, ON 2 LYÖNYT, ON 4 NÄHNYT 1, ON 2 PARANTUNUT 1, ON PIIRTÄNYT 1, ON REPINYT, ON SIOJITTANUT, ON SOTKENUT, ON

SYÖNYT, ON SÄRKENYT 4, ON 2 SÄRKYNYT 3, ON TEHNYT 1, ON VIENYT 1. Viidestätoista vartalosta oli yhteensä 21 apuverbitöntä esiintymää ja apuverbillisiä muotoja oli yhdeksästätoista vartalosta yhteensä 26.

Erivartaloisia imperfektejä oli yhteensä 22 ja eri verbeistä vastaavia perfektejä yhteensä 47 eli kaikkiaan 69 esiintymää, 36 % koko aineistosta.

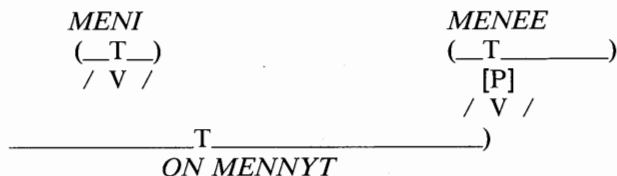
YHTEISVARTALOISET. Neljästätoista yhteisestä vartalosta yleisimmät olivat *mennä* (34 menneen ajan muotoa), *olla* (29), *tulla* (12) ja *käydä* (11):

ANTOI	1	ON ANTANUT	1	
JOUTUI	2	ON JOUTUNUT	2	JOUTUNUT 1
KÄVI	8	ON KÄYNYT	3	
LOPPUI	1	ON LOPPUNUT	1	
LÄHTI	4			LÄHTENYT 1
LÖYSI	1	ON LÖYTÄNYT	1	
MENI	17			
EI MENNYT	1	ON MENNYT	11	MENNYT 5
OLI	22	ON OLLUT	5	OLLUT 2
OSTI	2	ON OSTANUT	4	OSTANUT 2
OTTI	2			OTTANUT 1
PANI	1	ON PANNUT	2	
PUTOSI	1	ON PUDONNUT	1	
SAI	1	ON SAANUT	2	
TULI	10	ON TULLUT	1	TULLUT 1

Imperfektejä yht. 74; perfektejä 47, joista apuverbitömiä kolmelta.

Yhteisvartaloisia kaikkiaan 121, mikä on 64 prosenttia menneen ajan muodoista. Siis myös vartalojakauma todistaa vahvasti verbiparadigman relevanssia perfektimuotojen ilmaantumisiässä, joka on keski-puoliskolla (75 prosentilla väestä viimeistään) kausi 2.2—2.5. Ensiesiintymien merkittävyyttä ei myöskään ole syytä epäillä, koska iässä 1.8 ja 1.11 perfektia käyttävät muutenkin kieleltään nopeasti kehittyneet lapset. Ensiesiintymistä alkaen nämä menneen ajan muodot nivoutuvat puhehetken aikuiskielen tavalla: tapahtuma joko jatkuu nykyhetkessä tai on kyllä päättynyt, mutta tulokset näkyvät yhä tai pätevät jotenkin nykyiseen (ks. kaaviota 3). (Ks. Toivainen 1977b: 110—112, 1980: 76—77.) Tämä voidaan tulkita niin, että kyseessä on edeltävyyden kategoria, joka siis ei vie fokusta menneeseen vaikka tapahtumat ovat pääasiallisesti siellä.

Kaavio 3. Kolmen aikamuodon järjestelmä. P = puhehetki, T = tapahtuma-aika, V = viittaushetki.

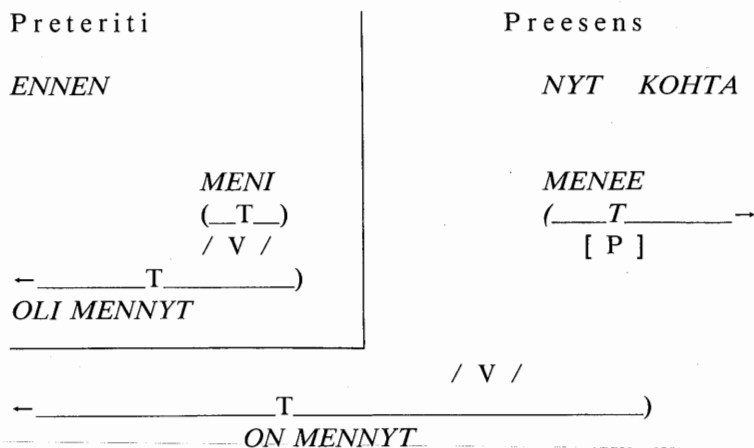

5.4. Perfekti ja pluskvamperfekti: taksis kahden tempuksen kanssa

Kun suomalainen keskilapsi rupeaa nelivuotiaana käyttämään spontaanisti pluskvamperfektiä, järjestelmä on jo aikuismainen (ks. kaaviota 4). Ensimmäinen lapsi voi osoittaa tämän taidon jo iässä 2.7 (ks. 1977a: 152—153, 1977b: 111). Esim. 2.11:n ikäinen Leevi käytti kuudentoista minuutin näytteessä aikamuotoja seuraavasti:

PREESENS. ”mikä tuosta kuuluu?”, ”saanko tähän piirtää?”, ”näet-

Kaavio 4. Suomen aikamuotojärjestelmä: tempukset ja taksis (liittomuodot). T(apahtuma)n rivillä olevat kaarisulkeet rajoittavat ajan kohtaa, tempusta; nuolen kärki osoittaa ajan suuntaa, taksista: ← anteriorista ja → posteriorista.

kö: tuolla?"; "pannaan nämä tänne."; "se ei *ole* Teuva." POSTERIORINEN: "vietkö sinä *sen kotiin?"

ANTERIORINEN (perfekti): "sekin *on tullut* tänne."; "ostanut kaloja"; tallentajan kysymykseen "Oletko sinä soudellut?" Leevi 2.11: ".*olen minä."

PRETERITI. "tuli *autoja."; "sitten se *upposi* tuonne."; "minä *hokasin* tuolta"; "me *otettiin* *Volkari mukaan."; tallentajan väitettä "Me ei tunnettu sinua" vastaan: "tunsittepas."

ANTERIORINEN (pluskvamperfekti): "siellä *oli katso *piirretty* [katuun, kun kävimme Kemissä]."

6. Päätelmiä

Viimeistään nuori kaksivuotias rupeaa puhumaan suoran havaintotiedon ulkopuolelta. Hän nojaa silloin muistissaan olevaan. Paitsi nimisanojen aiheita ja muita logogeenejä, "logogens", kuten Allan Paivio on vuodesta 1971 niitä nimittänyt (Paivio—Begg 1981: 116), lapsen mielessä liikkunee myös morfogeenejä. Preteritin muotoaihe, teonsanan loppuun vaihtuva *i*, alkaa tajussa liittyä edeltävään hetkeen, jopa enää havaitsemattomaan. Tämä saa aikuispuheesta jatkuvasti vahvistusta, paljon tiheimmin kuin enimmäkseen sanat-aiheet.

Mennyt hetki irtoaa nykyisestä selvästi, kun tuo *i*-suffiksi variantteineen siirtyy tähän aikuiskielen mukaiseen tehtävään. Silloin vartavastiksi nykyistä edeltävän ilmaisimeksi on kehittynyt perfektiksi kutsuamme taksismuoto. Koska suomessa apuverbi ilmaantuu liittomuotoihin heti alussa, siis kaksivuotiaalle keskilapselle, tämän on helppo tulkita apuverbin muoto preesensiksi. Partisiipin hän tajunnee edeltävyyden merkiksi, mitä vahvistavat hänen kuulemansa rakenteetkin (esim. "kaatunut auto", "Hän sanoo auton kaatuneen").

Pluskvamperfekti ei tuo periaatteellisesti uutta: apuverbin preteritimuoto *oli* siirtää polttopisteen menneeseen hetkeen. Tätä edeltävästä on kyse, koska pääverbi on anteriorisen taksiksen muodossa, toisessa partisiipissa. Niinpä ei ole yllättävää rakenteen yksinkertaisuuden ja johdonmukaisuuden kannalta, että jo 2.7:n ikäinen lapsi käyttää liittorakennetta aivan korrektisti.

Myös futuurin muodot ovat suomessa rakenteeltaan yhtä selkeitä. Tempus osoitetaan apuverbillä aivan kuten edeltävän taksismuodoissa: näkökulma on joko preesensissä (*on*) tai preteritissä (*oli*). Seuraavan taksis osoitetaan ensimmäisellä partisiipilla (*menevä*). Suffiksin (*vA*) posteriorisuus on säilynyt mahdollisuutena myös preesensin kolmannen

persoonan päätteessä (joka palautuu samaan kanta-asuun). Futuuri on niin harvinainen aikuiskielessä, että se ei esiinny lainkaan lasten puheessa. Sen omaksumisessa ei ole myöhemmin mitään vaikeutta; se on jopa loogisempi kuin *tulee* (: *tuli*) *menemään*-rakenne.

LÄHTEET

- ANTINUCCI, FRANCESCO — MILLER, RUTH 1976: How children talk about what happened. *Journal of Child Language* 3: 167—190.
- BRONCKART, J. P. — SINCLAIR, H. 1973: Time, tense, and aspect. *Cognition* 2: 107—130.
- BYBEE, JOAN L. 1985: *Morphology*. J. Benjamins, Amsterdam.
- COMRIE, BERNARD 1976: *Aspect*. Cambridge.
- DRACHMAN, GABERELL (toim.) 1977: *Akten der 3. Salzburger Jahrestagung für Linguistik (Psycholinguistik)*. Salzburger Beiträge zur Linguistik 4. Salzburg.
- FERGUSON, CHARLES — SLOBIN, DAN I. (toim.) 1973: *Studies of child language development*. Holt, Rinehart and Winston, New York.
- FLETCHER, PAUL 1981: Description and explanation in the acquisition of verb-forms. *Journal of Child Language* 8: 93—108.
- FLETCHER, PAUL — GARMAN, N. (toim.) 1986: *Language acquisition: studies in first language development*. Toinen, uusittu laitos. Cambridge University Press, Cambridge.
- GATHERCOLE, VIRGINIA C. 1986: The acquisition of present perfect: explaining differences in the speech of Scottish and American children. *Journal of Child Language* 13: 537—560.
- GRÉGOIRE, A. 1947: *L'apprentissage du langage* 2: La troisième année et les années suivantes. Dros, Paris.
- HEINÄMÄKI, ORVOKKI 1984: Aspect in Finnish. C. DE GROOT — H. TOMMOLA (toim.): *Aspect bound*. Foris, Dordrecht.
- IKOLA, OSMO 1949: *Tempusten ja modusten käyttö ensimmäisessä suomalaisessa raamatusta verrattuna vanhempaan ja nykyiseen kieleen* I—II. Turun yliopiston julkaisuja B XXXII ja XXXIV. Turku 1949, 1950.
- JAKOBSON, ROMAN 1957: Shifters, verbal categories, and the Russian verb. *Selected writings* 2: Word and language. The Hague-Paris 1971: 130—147.
- LEE, V. (toim.) 1979: *Language development*. Croom Helm, London.
- LEOPOLD, W. F. 1949: *Speech development in a bilingual child: a linguist's record*. 3: Grammar and general problems in the first two years. Northwestern University Press, Evanston, Ill.
- NOREEN, ADOLF 1904: *Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning. Femte bandet*. Lund 1904—1912.
- PAIVIO, ALLAN — BEGG, IAN 1981: *Psychology of language*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N. J.
- POPOVA, M. I. 1958: Grammatical elements of language in the speech of pre-preschool children. FERGUSON—SLOBIN 1973: 269—280.
- SHLECHTER, THEODORE M. — TOGLIA, MICHAEL M. (toim.) 1985: *New directions in cognitive science*. Ablex, Norwood, NJ.
- SLOBIN, DAN ISAAC. (toim.) 1985: *The cross-linguistic study of language acquisition*. Vol. 1: The data. Erlbaum, Hillsdale.
- SMITH, CARLOTA S. 1980: The acquisition of time talk: relations between child and adult grammars. *Journal of Child Language* 7: 263—278.
- SMOCZYNSKA, MAGDALENA 1985: The acquisition of Polish. SLOBIN (toim.) 1985: 595—686.

- STEPHANY, URSULA 1985: *Aspekt, Tempus und Modalität*. Zur Entwicklung der Verbalgrammatik in der neugriechischen Kindersprache. Language universals series 4. Narr, Tübingen.
- THELIN, NILS B. 1978: *Towards a theory of aspect, tense and actionality in Slavic*. Acta Universitatis Upsaliensis: Studia Slavica Upsaliensia 18. Stockholm.
- (tulossa): Aspect, tense or taxis? — The perfect meaning revisited.
- TOIVAINEN, JORMA 1977a: The use of past time verb forms by Finnish children in their second and third years as a reflection of their temporal cognitive abilities. — Drachman (toim.) 1977: 143—156.
- 1977b: Menneen ajan muotojen ilmaantuminen suomalaislasten kieleen. KARI SAJAVAARA (toim.): *Näkökulmia kieleen*. Suomen sovelletun kielitieteen yhdistyksen (AFinLA) julkaisuja 18: 107—112. Helsinki.
- 1980: *Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1—3 years*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 359. SKS, Helsinki.
- 1986: Easy for the child, hard for the grammarian: observations on the function of the partitive in Finnish. I. KURCZ—G. W. SHUGAR — J. H. DANKS (toim.): *Knowledge and language*. Advances in psychology 39. North-Holland, Amsterdam. S. 431—461.
- WEIST, RICHARD M. 1985a: Cross-linguistic perspective on cognitive development. SHLECHTER—TOGLIA 1985: 191—216.
- 1985b: Tense and aspect. SMOCZYNSKA 1985: 646—649.
- 1986: Tense and aspect: temporal systems in child language. FLETCHER—GARMAN (toim.) 1986.
- WEIST, R. M.—WYSOCKA, H. — WITKOWSKA-STADNIK, K. — BUCZOWSKA, E. — CONIECZNA, E. 1984: The defective tense hypothesis: on the emergence of tense and aspect in child Polish. *Journal of Child Language* 11: 347—374.
- WELLS, G. 1979: Learning and using the auxiliary verb in English. LEE 1979: 250—270.

JORMA TOIVAINEN: *Temporal relations in language and their acquisition by Finnish children*

The use of tense forms is a skill that children sometimes acquire well before the age of two. One argument is that such use of tenses does not involve meaning (e.g. Popova 1958). According to another interpretation, these verbal forms at first indicate aspect rather than temporal information (Antinucci and Miller 1976, Bronckart and Sinclair 1973, Stephany 1985). A third suggestion has been that the temporal category is actually acquired before the age of two, and the idea has been advanced that it is regularly the first category the child learns, that it is extremely significant at the age of eighteen months or at the median point, i.e. twenty-three months (Toivainen 1977, 1980, Weist et al. 1984, Weist 1986).

The writer describes the temporal system of Finnish in terms of tense and also with reference to the category of taxis (Jakobson 1957, Thelin 1986 Second Symposium of Aspectology, Uppsala). The present tense may refer to the present or, sometimes, to the future, because there is no future tense in Finnish: e.g. *menee* 'goes, will go'; *on (mennyt)* 'has (gone)'. "Hän *on syntynyt* 1919." "He was born in 1919 (and is still living)". The

preterite indicates a point in time which is past and separate from the present moment; for example, *meni* 'went', 'Hän *syntyi* (or: *oli syntynyt*) 1818.' 'He was born in 1818'; '*oli (mennyt)*' 'had (gone)'.

The morphological indicator of taxis is, in the compound tense, the past participial ending *-nut* of the main verb. Together with a present tense auxiliary it refers to a present anterior that continues to be relevant at the moment of speaking. The speaker does not speak from the point of view of the past but, instead, he relates what has gone before to the present moment; e.g. 'Hän *on käynyt* Pariisissa', time of action irrelevant; cf. 'Hän *kävi* Pariisissa'; the point in past time is clear from the context, and attention is drawn to it. The nature of the Finnish present tense makes it possible for the relational point to be located even in the future, and the perfect tense then becomes the future anterior; e.g. 'Ensi vuonna hän *on käynyt* Pariisissa, jos matka *toteutuu*.' 'Next year he will have visited Paris if the journey materializes.'

With Finnish children, the first past tense forms to be acquired are morphologically imperfect (in a sample of 25 children, the age of the first to learn it was one year and four months — median one year and eleven months), but they represent anterior taxis, which is tied to the present moment.

By the time the perfect tense is acquired (for the first to learn it the age was one year and eight months — median two years and four months) and assumes the function of anterior taxis that it has in adult language, the imperfect begins to refer to a past moment that is separate from the present. For English children, the present perfect does not yet differ from the past in function at the age of three years and three months. With English children, the two types of past tense develop from different stems; even with different children, the stem was the same for only 20 per cent (Fletcher 1981). The situation is the same in Finnish during the early stages of verb acquisition (i.e. until the age of one year and six months): the second person singular in the imperative mood and the third person in the present indicative came from the same stem in only 14 per cent of the cases studied, and even these were not from one child. However, the situation is very different towards the end of the children's second year, when a study of the appearance of the verb forms in question reveals a shared stem for 60 per cent. When applying Fletcher's comparison of the distribution of imperfect and perfect stems, it appears that in Finnish the proportion of shared stems is 64 per cent, which together with the earlier evidence (Toivainen 1977, 1980) stands as proof of the existence of inflection, and of the development of the tense and taxis system at an early age.

The perspective can, with taxis, easily move into the past, but children seldom need the anteriority of the past for their communication. Indeed the pluperfect tense is not all that common even with adults. It can, however, appear early, which is demonstrated by the fact that examples of correct usage were found in the spontaneous language samples of children as young as two years and seven months.

The rapid acquisition of the compound tense and its early differentiation from the imperfect tense is in Finnish facilitated by the early appearance of the auxiliary verb in the child's language, and also by the fact that not only the copula but also the existential verb is identical to the auxiliary. (This is different in English; cf. Fletcher 1981: 93).

The taxis that is indicated by the pluperfect tense is the past anterior. It therefore differs from the perfect only in its tense, which is indicated through the preterite index of the auxiliary verb, e.g. 'Hän *oli käynyt* Pariisissa (ennen kuin teki muuta).' 'He had visited Paris (before he did something else).'